

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

ומשום כך, כשיש לאדם מפצח אגוזים אסור לו
להשתמש בפטיש לצורך כך.

אמנם, כל זה דווקא כשיש לאדם בביתו כלי של
היתר לצורך מה שרוצה לעשות. אבל אם אין לו,
אינו צריך לשאול משכנו, אלא יכול להשתמש בכלי
שמלאכתו לאיסור. [ויש להסתפק מה הדין אם אינו
מוצא את הכלי היתר בקלות אלא צריך לחפש
אחריו, אם מחוייב בזה או שיכול להשתמש בכלי
שמלאכתו לאיסור].

והנה בספר "באר משה"³ הביא הרבה פוסקים
שחולקים על המ"ב, וסוברים שמותר להשתמש בכלי
שמלאכתו לאיסור אפילו כשיש לו כלי של היתר
בהישג יד. אולם מאחר שהמ"ב פסק להחמיר,
צריכים אנו לעשות ע"פ שיטתו כאשר זה אפשרי.

**כלי שמלאכתו לאיסור שנשכח בחוץ ויכול
להתקלקל מהגשמים האם מותר להכניסו?**

כל ההיתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור הוא דווקא
או לצורך גופו דהיינו להשתמש בו לצורך היתר, או
לצורך מקומו. אבל לצורך הצלת הכלי מהפסד אסור
לטלטלו,⁴ וכדין כל מוקצה.

אמנם, בכלי שמלאכתו לאיסור יש עצה: למצוא
איזה דבר היתר שאפשר לעשות עם כלי זה, ואז יוכל
לטלטלו ולהכניסו לבית ע"מ לעשות בו את אותו
השימוש.⁵

דין זה נלמד מהירושלמי, שמביאה שם הגמ' מקרה
ששכחו רשתות של ציד בשמש וחששו שיתקלקלו,
הלכו ושאלו את רב מה לעשות, ואמר להם

כלי שמלאכתו לאיסור

כלי שמלאכתו לאיסור היינו כלי שהמלאכה שעושים
אתו היא מלאכה שאסור לעשותה בשבת, וכלי כזה
הוא מוקצה בשבת ואסור לטלטלו.

אולם, ישנו קולא בדין מוקצה זה יותר משאר
מוקצה, ששאר מוקצה כגון מוקצה מחמת חסרון
כיס או מוקצה מחמת גופו אסור להזיזם בשום אופן,
אפילו אם צריך למקומם, או צריך להם לאיזה
שימוש של היתר.

אבל כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך
"**גופו או מקומו**".¹

לצורך גופו - היינו שצריך את הכלי לעשות עמו
מלאכת היתר, כגון לקחת פטיש בשביל לפצח בו
אגוזים, או מברג בשביל לפתוח מכסה שנתקע.

ולצורך מקומו - היינו שצריך את המקום שהכלי
מונח עליו, כגון עט המונח ע"ג כסא ורוצה לשבת על
הכסא. ובשני המקרים הללו התירו חכמים את
לטלטלו של כלי זה, והפרטים בזה יתבארו להלן.

מה הדין כשיש לי מפצח אגוזים ובכ"ז אני רוצה
לפצח עם פטיש?

המ"ב² כותב, כי כל ההיתר להשתמש בכלי
שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, היינו כשאין לו כלי
אחר של היתר לעשות עמו את הדבר שרוצה, אבל
אם יש לו כלי היתר, אסור להשתמש בכלי זה
שמלאכתו לאיסור.

³ שו"ת חלק ח'.

⁴ שו"ע שם.

⁵ מ"ב סימן ש"ח ס"ק ט"ז, ערוך השולחן סימן ש"ח סעיף י"ד.

¹ שו"ע סימן ש"ח סעיף ג'.
² סימן ש"ח ס"ק י"ב.

שישתמשו ברשתות בתור כרים. ורואים מזה, שמותר אפילו להמציא איזה שימוש היתר בשביל שיהיה אפשר להכניסו לבית.⁶

ועוד יש עצה, באופן שיצטרך את הכלי באיזה זמן במשך השבת, שהדין הוא שמותר לו עכשיו לטלטלו ולהכניסו לבית לצורך אותו הענין, ואע"פ שעכשיו אין צריך לו כלל וכל מה שמטלטל אותו עכשיו זה רק בשביל להצילו מן ההפסד, מותר. מכיון שהוא יצטרך לזה במשך השבת ואז הרי יהיה לו מותר לטלטלו ולהכניסו לבית, א"כ אי"ז גורע כלל במה שמטלטלו כבר עכשיו בשביל זה.⁷

מוקצה מחמת גופו

כל דבר שאינו כלי ואינו עומד לשימושו של האדם, הרי הוא מוקצה מחמת גופו. ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו.

האם מותר להשתמש באבן כדי לעצור בה את הדלת?

אבן היא מוקצה מחמת גופו,⁸ כיון שאינה כלי ואינה עומדת לשימושו של האדם, ומוקצה מחמת גופו אסור לטלטלו אפילו אם רוצה להשתמש בו לצורך דבר היתר.

מה הדין אם ייחדתי את האבן לשימוש זה?

ישנו חילוק בדין ייחוד מוקצה לשימוש המותר, בין דבר שרגילות לייחודו לשימוש זה לדבר שאין רגילות לייחודו לשימוש זה.

בדבר שאין רגילות לייחודו לשימוש זה, כשבא לייחודו צריך לייחודו מערב שבת לשימוש קבוע, ולא מספיק ייחוד רק לשבת אחת.⁹ ואחר שייחודו לשימוש קבוע מעתה יש לדבר זה שם כלי ומותר בטלטול.

אבל דבר שרגילות לייחודו לשימוש זה, נחלקו הפוסקים אם מספיק לייחודו רק לשבת אחת או שצריך לייחודו לשימוש קבוע. וכתב המ"ב¹⁰,

שבמקום הצורך יש לסמוך ולהקל כדעה הראשונה שמספיק ייחוד לשבת אחת.

ומעתה, הרוצה לייחד אבן בשביל להשתמש בה לעצור את הדלת או בשביל לפצח בה אגוזים וכדו', צריך לייחודה מערב שבת לשימוש קבוע, ולא מספיק לייחודה לשבת אחת. והטעם, כיון שבזמנינו אין רגילות להשתמש באבן לצורך שימושים אלו. אמנם אם יהיה איזה מקום שעדיין לא התחדשו בפתרונות המצויות היום למעצור הדלת, אלא משתמשים באבנים לצורך זה, א"כ במקום צורך אפשר להם להקל ולייחד את האבן רק לשבת אחת בלבד.

כיצד יש לייחד את האבן?

ייחוד זה אינו צריך להיות דווקא ע"י מעשה בדבר, אלא אפילו בדיבור או במחשבה ג"כ מועיל.¹¹ אולם, באופן שמייחדו ע"י עשיית איזה שינוי בדבר לצורך השימוש בו, אין צריך לייחודו לשימוש קבוע אלא מספיק לייחודו לשבת אחת בלבד.

וכל זה בדבר שלא היה לו רגילות להשתמש בו בימות החול, אבל דבר שיש לו רגילות להשתמש בו בימות החול, בזה אין צריך כלל ייחוד בשביל שבת, אלא עצם זה שיש לו רגילות להשתמש בו עושה אתו לכלי המותר בטלטול בשבת.¹²

בגליון הבא:

— חול שבגינה המיועד למשחקי הילדים, האם הוא מוקצה בשבת?

— מה דין תפוחי אדמה או בשר שאינם מבושלים?

— פסולת כגון עצמות וכדו' האם הם מוקצה?

— מה הדין אם יש באיזור בת יענה שאוכלת זכוכיות, האם זכוכיות במקום זה אינם מוקצה?

¹¹ מ"ב ס"ק צ"ג.
¹² שם.

⁶ ערוך השולחן שם.

⁷ תהילה לדוד סימן ש"ח ס"ק ה'.

⁸ ש"ע סימן ש"ח סעיף כ"ב.

⁹ ש"ע שם.

¹⁰ ס"ק צ"ז.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il